

STORTINGET

Innst. 196 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:44 S (2023–2024)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg og Alf Erik Bergstøl Andersen om å ikke ha bedre ytelser for flyktninger i Norge enn i Danmark og Sverige

Tonje Brenna bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådets uttalelse følger av vedlagte brev av 13. desember 2023. Komiteen har imøtesett og mottatt skriftlige høringsinnspill i saken.

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av ytelsene til flyktninger, slik at disse maksimalt er på nivå med Sverige og Danmark.
- Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av introduksjonsprogrammet og sysselsetting knyttet til ukrainere i Norge, Sverige og Danmark, med sikte på å øke sysselsettingen i retning av dansk og svensk nivå, der målet er at man skal i arbeid raskest mulig og at opplæring i språk/samfunn tas på kveldstid/i helger.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 28. november 2023 til Arbeids- og inkluderingsdepartementet ved statsråd

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rune Støstad, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni og Kathrine Kleveland, fra Fremskrittspartiet, Helge André Njåstad og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Birgit Oline Kjerstad, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til representantforslaget. Komiteen viser til at det fremmes forslag om at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av ytelsene til flyktninger, og sikre at disse maksimalt er på nivå med Sverige og Danmark. Videre foreslås det at det skal foretas en større gjennomgang av introduksjonsprogrammet og sysselsetting av ukrainere i Norge, Sverige og Danmark, med mål om at flere skal komme raskere i jobb.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at Norge har tatt imot over 70 000 ukrainske flyktninger siden begynnelsen av krigen. Flertallet mener det er avgjørende at Norge tar sin del av ansvaret for å ta imot mennesker på

flukt fra Russlands brutale angrepskrig i våre nærområder.

Flertallet viser til at ankomstene fra Ukraina økte kraftig siste del av 2023, og at Norge den siste tida har tatt imot flere enn alle de andre nordiske landene til sammen. Dette har satt både mottakssystemet og velferdstjenestene ute i kommunene under press.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener regjeringen har møtt denne situasjonen på en tilfredsstillende måte, og viser til at det allerede har blitt tatt flere grep for å håndtere de høye ankomstene.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har vedtatt å gjøre innstramminger i innkvarteringen, og innført begrensninger på å reise frem og tilbake mellom Ukraina og Norge for de som har kommet hit. Regjeringen har også foreslått å avvikle etterbetaling av barne-trygd, og innføre 12 måneders botidskrav for engangstønad ved fødsel, grunn- og hjelpestønad etter folke-trygden, samt vederlagsfri tannhelsehjelp til personer mellom 19 og 24 år. Introduksjonsstøtten er foreslått kuttet for ektefeller/samboere uten barn. Det er besluttet å avvikle ordningen med kjæledyr i mottak for nye asylsøkere, og ordningen med alternativ mottaksplassering i private hjem avvikles. I tillegg gjøres det grep for å sikre at introduksjonsprogrammet blir mer arbeidsrettet, slik at veien ut i arbeidslivet blir kortere for den enkelte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at det viktigste målet i integreringspolitikken må være å hjelpe flest mulig ut i arbeid, slik at de kan forsørge seg selv og sin familie og bli en del av fellesskapet. Flertallet viser videre til at over åtte av ti av ukrainere som har avsluttet introduksjonsprogram, til nå har gått over i arbeid, utdanning eller videre kvalifiseringstiltak, og mener dette er gode resultater som viser at vi er på rett vei.

Flertallet mener eventuelle ytterligere tiltak for å harmonisere ankomsttallene med våre naboland må gjøres på bakgrunn av en helhetlig vurdering.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det vil være naturlig at nivået på ytelse og tiltak for å øke sysselsettingen ytterligere inngår i en slik helhetlig vurdering, og legger til grunn at regjeringen fortløpende gjør nødvendige vurderinger knyttet til dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til regjeringens innstramminger som Fremskrittspartiet støtter. Disse vil allikevel ikke løse utfordringene da innstrammingerne er meget beskjedne og i flere tilfeller kun gjelder et lite mindretall av flykt-

ningene som kommer til Norge. Fafo sine beregninger i rapporten «Different policies, different outcomes – The reception of Ukrainian refugees in Sweden and Norway» (Fafo 2023) har vist at Norge har ni ganger høyere ytelse til flyktninger enn Sverige, og hvis en tar med alt av tilleggssytelser, er nivået 2 til 4 ganger høyere i Sverige enn Norge. Fafo viser også til at ytelsene i Norge er om lag dobbelt så høye som det en mottar i Danmark. Dette er ikke bare meget uheldig av hensyn til at det fører til en uforholdsmessig høy andel flyktninger som velger Norge i stedet for våre naboland, men også at de høye ytelsene fører til vesentlig lavere yrkesdeltakelse enn for eksempel i Danmark. Ifølge SSB var sysselsettingen blant ukrainere i Norge i desember 2023 på 18,6 pst., mens i Danmark viser tall for desember 2023 fra Det Nationale Integrationsbarometer at sysselsettingsgraden blant ukrainske flyktninger i Danmark er på om lag 55 pst.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til erfaringene komiteen ble gjort kjent med i Rogaland om prosjektet med å sysselsette ukrainere der. Der ble det pekt på at de som kommer, har svært forskjellige forutsetninger, og at bare ca. 20 pst. har så gode engelskkunnskaper og kompetanse at de forholdsvis raskt kan komme i arbeid. For svært mange vil det være en mye mer tidkrevende prosess med å lære språk og kvalifisere seg for å kunne ta arbeid i Norge. Disse medlemmer viser til at vellykket integrering er et samspill mellom individene og de ytre omstendighetene skapt av samfunnet og politikken. Motivasjon er nært knyttet til det å mestre og å ha forutsigbarhet. Fordrevne som lider av posttraumatisk stress og som i tillegg skal forholde seg til usikkerhet på grunn av midlertidighet i tilværelsen, må møtes med individuelle tilpasninger ut fra sin helse, livssituasjon og forutsetninger. Disse medlemmer vil peke på at skal man lykkes i integreringen og få mange i arbeid, så er det en forutsetning at planene er realistiske, opplegget blir hjelp til selvhjelp og god mestring, og ikke et opplegg for å skyve mennesker ut i fattigdom på siden av samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Norge den siste tiden har mottatt flere fordrevne fra Ukraina enn de andre nordiske landene til sammen. Disse medlemmer mener det er viktig at Norge skal støtte opp om Ukrainas frihetskamp. Derfor skal Norge også ta imot flyktninger fra Ukraina, som flykter fra krig i vårt nærområde. Det er likevel slik at det er begrenset kapasitet i det norske mottakssystemet. Disse medlemmer mener det er riktig å iverksette tiltak for å få ankomstene ned på et mer bærekraftig nivå. Disse medlemmer merker seg at mange av de som har ankommet Norge, har hatt oppholdstillatelse i et annet

land før de kom. Per 7. februar 2024 har 177 kommuner svart IMDi på anmodningen om bosetting i 2024, og 54 av disse kommunene har vedtatt å bosette færre enn de har blitt anmodet om. Disse medlemmer mener at dette understreker den utfordringen som kommuner over hele landet nå opplever, og viser videre til at mange kommuner mangler boliger og at tjenester som skole, helse og barnehage er under stort press. Disse medlemmer viser til at Høyre i forbindelse med behandling av Innst. 16 S (2023–2024) fremmet forslag om at regjeringen raskt skulle legge frem en tiltaksplan for å sikre at bosettingstakten holdes oppe, for eksempel gjennom et forslag om å øke bevilgningene på kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak, post 76 Utleieboliger og forsøk med nye boligmodeller. Videre viser disse medlemmer til en økt satsing på digital norskopplæring, for å nevne noe. Disse medlemmer mener dette ville fått flere raskere ut i arbeid.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har lagt frem en rekke forslag til innstramminger i desember 2023 og januar 2024. Disse medlemmer mener dette er gode forslag for å bidra til å håndtere ankomstene på en bedre måte. Disse medlemmer mener likevel at det kan bli nødvendig å iverksette ytterligere innstramminger og iverksette flere tiltak for å få flere raske i jobb. Disse medlemmer viser til at Høyre har tatt initiativ til å iverksette tiltak for å forberede Norge på en flyktningkrise, og viser til Dokument 8:57 S (2023–2024).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Europa er i en tid med krig på grunn av Russlands invasjon av nabolandet Ukraina, og at Norge da skal hjelpe til når mennesker er på flukt i våre nærområder. Det er likevel problematisk at Norge den siste perioden har tatt imot 50 pst. flere ukrainske flyktninger enn det Danmark, Sverige, og Finland har tatt imot til sammen. Ifølge tall fra UDI ble det registrert 35 340 mennesker med midlertidig kollektiv beskyttelse i Norge i 2023. Dette er betydelig høyere ankomster for 2023 enn i Sverige som registrerte 11 401 mennesker med midlertidig kollektiv beskyttelse og Danmark som registrerte 9 820 mennesker med midlertidig kollektiv beskyttelse.

Disse medlemmer mener at dagens ytelser for flyktninger er altfor gode og bidrar til at flyktninger velger å flykte til Norge istedenfor for eksempel til Sverige, Danmark eller Finland. Dette fører til økt ankomst av flyktninger, noe som skaper press på de kommunale tjenestene. På grunn av de økte ankomstene sliter mange kommuner med å skaffe bolig, og kapasiteten på tjenester som skole, helse og barnehage er sprengt i mange kommuner. Disse medlemmer vil påpeke at regjeringen har bedt norske kommuner forberede seg på å bosette 37 000 flyktninger i 2024. Dette vil bidra til ytterli-

gere press på norske kommuner og tjenestetilbudet. Disse medlemmer viser til at Norge har bedre ytelser for flyktninger enn Sverige og Danmark. Disse medlemmer viser til at dersom en flyktning har fått oppholdstillatelse/bosatt seg i Norge og deltar på introduksjonsprogrammet, har personen rett på en introduksjonsstønad som tilsvarer 19 770 kroner per måned. Denne stønaden reduseres til 13 180 kroner per måned hvis personen er under 25 år og ikke bor sammen med foreldrene sine, og 6 590 kroner per måned hvis personen er under 25 år og bor med én eller begge foreldre. Dette er annerledes enn Danmark hvor flyktninger på visse vilkår kan få selvforsørgelses- og hjemreisestønad eller overgangsstønad. En slik stønad gis ofte i forbindelse med introduksjonsprogrammet og tilsvarer 10 147 kroner (valutakurs 17. november 2023) per måned for ikke-forsørger og personer over 30 år, og ikke-hjemmeboende under 30 år. Dersom man er ung hjemmeboende under 30 år vil man kunne få en stønad som tilsvarer 4 370 kroner (valutakurs 17. november 2023) per måned. I Sverige får en flyktning som har fått oppholdstillatelse, en etableringsstøtte. Dette krever at det er laget en etableringsplan av arbeidsformidlingen og at flyktningen deltar i etableringsprogrammet. Ytelsene som en flyktning mottar i den første kartleggingsperioden av programmet, tilsvarer 4 805 kroner (valutakurs 17. november 2023) per måned, og deretter 6 407 kroner (valutakurs 17. november 2023) per måned så lenge vedkommende deltar i programmet. Ytelsene betales ut for maksimalt fem dager i uken. De som har barn som er inntil 20 år, kan få etableringstillegg for barn de bor sammen med. Dette tilsvarer 832 kroner (valutakurs 17. november 2023) per måned for barn 0–10 år og 1 560 kroner (valutakurs 17. november 2023) for eldre barn, men gjelder maksimalt for tre barn (4 680 kroner).

På dette grunnlag mener disse medlemmer at dagens ytelser for flyktninger skal reduseres til maksimalt samme nivå som Sverige eller Danmark. Disse medlemmer viser til at NRK 12. januar 2024 publiserte en sak om ytelser for ukrainske flyktninger. I artikkelen kommer det frem at en person som ikke deltar i introduksjonsprogram, ville fått 283 000 kroner i sosialhjelp i tillegg til bostøtte som ville tilsvart 50 000 kroner i Asker kommune, eller opptil 70 000 kroner med to barn. I tillegg kommer eventuell barnetrygd. Dette tilsvarer en årslønn på over 500 000 kroner etter skatt for en vanlig borger.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt viser til at det i NRK sitt medieoppslag 12. januar 2024 var understreka at det kom få ukrainske flyktningar til Noreg i starten av Ukraina-krigen, og at Noreg til då hadde teke imot ca. 28 pst. av dei som hadde kome til Norden. Dei aller fleste har kome frå det austlege og sør- austlege Ukraina der

det har vore store krigshandlingar. I artikkelen vert det også understreka at ukrainske flyktningar ikkje får meir støtte enn andre mottakarar av sosialhjelp i Noreg. Desse medlemene legg til grunn at bustøtte er ei behovsprøvd ordning som skal sikre at folk har råd til å bu. Ingen får bustøtte utan at det er behov for det. Desse medlemene legg til grunn at retten til økonomisk støtte er knytt til vedtak om midlertidig vern og at det difor er ei overgangsordning i integreringsfasen for at menneske skal ha økonomisk tryggleik medan ein lærer språk og kan kvalifisere seg for å kunne få arbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at ukrainske flyktninger med midlertidig kollektiv beskyttelse i Norge har rett, men ikke plikt, til å delta i introduksjonsprogrammet. Samtidig viser tall fra SSB at sysselsettingsgraden blant ukrainske flyktninger i arbeidsfør alder per november 2023 er på 17,8 pst. i Norge. Derimot viser tall fra Integrationsbarometeret i Danmark per november 2023 at sysselsettingsgraden der er på 55 pst. blant ukrainere i arbeidsfør alder. Disse medlemmer er opptatt av ukrainske flyktninger og øvrige skal komme raskest mulig i arbeid, og mener det er viktig at Norge lærer av danskene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av ytelsene til flyktninger, slik at disse maksimalt er på nivå med Sverige og Danmark.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av introduksjonsprogrammet og sysselsetting knyttet til ukrainere i Norge, Sverige og Danmark, med sikte på å øke sysselsettingen i retning av dansk og svensk nivå, der målet er at man skal i arbeid raskest mulig og at opplæring i språk/samfunn tas på kveldstid/i helger.»

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt meiner at Noreg må ta sin del av ansvaret for å hjelpe menneske som er fordrivne av krig og at vi bør ha ei mest mogleg lik behandling av dei som har rett på vern, uansett kva konflikt dei flyktar ifrå. Over 6 millionar menneske har flykta frå Ukraina som fylgje av krigen, og Noreg har teke imot om lag 70 000 av desse, om lag 1,3 pst. i høve til folketallet i Noreg per. desember 2023. Desse medlemene legg til grunn at det er utfordrande for kommunane å ta imot så mange flyktningar på kort tid. I denne situasjonen er det viktig at staten stiller opp med ressursar så det vert mest mogleg føreseielege ordningar både for dei som har rett på vern, og for kommunane som er den viktige førstelinja i flyktningarbeidet.

Desse medlemene legg til grunn at det er krigshandlingane som er årsaka til at folk flyktar. Krig vert al-

dri berekraftig, han vil koste, og han kostar aller mest for dei sivile som vert råka direkte. Evna til å vise solidaritet mellom land og mellom menneske vert sett på prøve i denne situasjonen. Noreg har som land hatt store inntekter som fylgje at krigen har ført til høge energiprisar, og har difor kanskje større føresetnad enn mange andre land til å hjelpe. Desse medlemene legg til grunn at midlertidig kollektivt vern er eit kriseverktøy for situasjonar der det er mange fordrivne som kjem, og at mottaksapparatet ikkje har kapasitet til individuelle handsaming av sakene. Dei som kjem, får vedtak om midlertidig vern. Det vil seie at etter at tida er ute for vedtaka må den einskilde søkje på nytt og det skal gjerast individuelle vurderingar av kven som har rett på å få vere i landet og kven som må returnere på eit seinare tidspunkt. Det er myndighetene som avgjer kven som skal få vere og kven som må returnere. Desse medlemene vil peike på at når krigen i Ukraina no ser ut til å verte langvarig, må ein gjere heilskaplege vurderingar av korleis situasjonen skal handterast på ein best mogleg måte, og regjeringa må sørge for at mottaksapparat i kommunane og asylmottak er dimensjonert for å handtere situasjonen i tråd med menneskerettar og flyktningkonvensjonen, det gjeld særleg born sine rettar.

Desse medlemene legg til grunn at det tek tid for dei fordrivne å lære eit nytt språk og finne seg arbeid slik at ein kan forsørge seg sjølv. Mange som kjem er eldre eller kvinner med born. Mange mødre skal ta seg av born åleine i ein svært vanskeleg situasjon der traume skal handterast i tillegg til å finne seg til rette i eit nytt land. Far er gjerne soldat i krigen og kan ikkje bidra normalt til å forsørge familien. Økonomisk tryggleik og ein stad å bu er difor heilt vesentleg for at integreringa og kvalifisering til arbeid skal lukkast. Desse medlemene meiner det er klokt av samfunnet å unngå at det utviklar seg eit parallelt samfunn med fattige innvandra frå Ukraina som kanskje vert tvinga inn i useriøse arbeidsforhold på grunn av dårleg økonomi og dårlege språkkunnskaper. Desse medlemene legg til grunn at kostnadsnivået i Noreg er høgt og at støtta må stå i forhold til levekostnadane i Noreg, og at ein ikkje utan vidare kan samanlikne seg med andre land. Difor er det heilt vesentleg at staten gir kommunane ressursane som trengst for å handtere situasjonen og for at dei som kjem, raskast mogleg vert i stand til å greie seg sjølv. Desse medlemene viser til at Noreg har hatt ein meir vellukka integreringspolitikk enn til dømes Sverige, og desse medlemene meiner mykje av grunnen er at Noreg har brukt meir ressursar i starten av opphaldet for å sette folk i stand til å kunne greie seg sjølv raskare. Desse medlemene støttar ikkje forslaga i denne saka der ein einsidig ser på dei økonomiske støttetiltaka utan ei heilskapleg evaluering av integreringa av ukrainske flyktningar som kan gi viktig kunnskap om kva som kan gjerast betre.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av ytelsene til flyktninger, slik at disse maksimalt er på nivå med Sverige og Danmark.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av introduksjonsprogrammet og sysselsetting knyttet til ukrainere i Norge, Sverige og Danmark, med sikte på å øke sysselsettingen i retning av dansk og svensk nivå, der målet er at man skal i arbeid raskest mulig og at opplæring i språk/samfunn tas på kveldstid/i helger.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:44 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg og Alf Erik Bergstøl Andersen om å ikke ha bedre ytelser for flyktninger i Norge enn i Danmark og Sverige – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 13. februar 2024

Lene Vågslid

leder

Mari Holm Lønseth

ordfører

VEDLEGG

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Kommunal- og forvaltningskomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
2023/4465

Vår ref
23/4255-

Dato
13. desember 2023

Representantforslag 44 S (2023-2024) fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg og Alf Erik Bergstøl Andersen om å ikke ha bedre ytelser for flyktninger i Norge enn i Danmark og Sverige

Jeg viser til brev fra kommunal- og forvaltningskomiteen 28. november 2023 med anmodning om min vurdering av representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg og Alf Erik Bergstøl Andersen om å ikke ha bedre ytelser for flyktninger i Norge enn i Danmark og Sverige. Forslaget lyder:

- 1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av ytelsene til flyktninger, slik at disse maksimalt er på nivå med Sverige og Danmark.*
- 2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av introduksjonsprogrammet og sysselsetting knyttet til ukrainere i Norge, Sverige og Danmark, med sikte på å øke sysselsettingen i retning av dansk og svensk nivå, der målet er at man skal i arbeid raskest mulig og at opplæring i språk/samfunn tas på kveldstid/i helger.*

Min vurdering av forslaget:

Regjeringen mener at Norge må ta vår del av ansvaret for å ta imot flyktninger i verden. Ikke minst gjelder dette for fordrevne fra Ukraina, som er en del av våre egne nærområder. Norge skal støtte opp om Ukraina, militært og humanitært, og ved å gi beskyttelse til dem som kommer til oss.

Det viktigste vi gjør for dem som har kommet hit, er å gi flest mulig et fotfeste i arbeidslivet. Høy sysselsetting er en forutsetning for å sikre en bærekraftig velferdsstat, redusere fattigdom, utjevne sosiale forskjeller og oppnå kjønnslikestilling. For mange innvandrere er

arbeidslivet også den viktigste arenaen for integrering. Gjennom arbeid sikrer den enkelte seg en inntekt og mulighet til selvforsørgelse og økonomisk selvstendighet. Samtidig kan nettverk skapes, kunnskap om arbeidsliv og samfunnsliv kan bygges og norskerferdigheter kan styrkes. Deltakelse i norsk arbeidsliv gir også den enkelte kompetanse som kan tas med til Ukraina ved framtidig retur.

Introduksjonsprogrammet er det viktigste virkemidlet for å gi mulighet til noe kompetanseheving og norskopplæring. Det skal gjøre de som trenger det, klare for å komme inn i det seriøse arbeidslivet. Fra Sverige vet vi at fordrevne fra Ukraina får svært liten mulighet til kompetanseheving. Erfaringene er at de da ofte havner i useriøse deler av arbeidslivet og er utsatt for utnyttning. Slik vil vi ikke ha det i Norge. Regjeringen mener derfor at det er viktig å tilby et kort, arbeidsrettet introduksjonsprogram til denne gruppen, som i hovedsak har med seg utdanning fra før og skal være her midlertidig. Til flyktninger uten fullført videregående utdanning, ønsker vi å legge til rette for at de får formell kompetanse og mulighet til fag- eller yrkesopplæring.

Flyktninger i mottak mottar en basisytelse som skal dekke en beboers personlige utgifter. Ytelsen er nøktern og varierer med type mottak, om det blir servert mat eller er lagt til rette for egen matlaging, og om man er enslig voksen, ektepar/samboer, barnefamilie eller enslig mindreårig. Det gis ekstraordinære tilleggsytelser, dersom det er nødvendig for beboerens liv og helse eller for å dekke andre behov. Satsene varierer avhengig av alder og livssituasjon og for beboere i mottak med og uten kantine.

Etter bosetting i en kommune kan fordrevne fra Ukraina som deltar i introduksjonsprogram få introduksjonsstønad. Introduksjonsprogrammet er et kvalifiseringstilbud på fulltid og introduksjonsstønaden skal kompensere for deltakelsen. Ved redusert deltakelse, ugyldig fravær eller arbeidsinntekt som del av introduksjonsprogrammet, avkortes stønaden. Introduksjonsstønaden skal i utgangspunktet dekke alle nødvendige utgifter til livsopphold, inkludert til bolig og strøm. Stønadsnivået har ligget fast over lengre tid og balanserer ulike hensyn. Det skal gi insentiver til deltakelse i introduksjonsprogrammet, samt sikre et forsvarlig livsopphold for flyktningene. Samtidig skal ytelsen være på et nøkternt nivå, slik at vi i størst mulig grad unngår innlåsing av dem som har muligheter for arbeid uavhengig av programmet. Det skal ligge et klart insentiv til å gå over i jobb framfor økonomisk sosialhjelp ved avsluttet program.

Økonomisk stønad (sosialhjelp) kan utbetales til bosatte flyktninger som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom lønnet arbeid, deltakelse i introduksjonsprogram eller annen inntekt. Sosialhjelp utgjør samfunnets siste økonomiske sikkerhetsnett. Alle andre økonomiske rettigheter må benyttes før sosialhjelp kan mottas. Hvis tjenestemottakeren har noen inntekter, men ikke tilstrekkelig til et forsvarlig livsopphold, utbetales differansen som supplerende sosialhjelp. Økonomisk stønad er en skjønsmessig yttelse. Det innebærer at det skal foretas en konkret og individuell vurdering av hvilke utgifter som er nødvendige for å sikre et forsvarlig livsopphold.

Jeg vurderer at det ikke er nødvendig eller hensiktsmessig med en større gjennomgang av ytelse til flykninger slik at disse maksimalt er på nivå med Sverige og Danmark, eller av introduksjonsprogrammet og sysselsetting knyttet til fordrevne fra Ukraina. Regjeringen har arbeidet aktivt for å få fram tiltak for å øke sysselsettingen. En hurtigarbeidende arbeidsgruppe som ble etablert før sommeren har gjennomgått tiltak for økt arbeidsmarkedsintegrering blant fordrevne fra Ukraina. I vurderingen så arbeidsgruppen også hen til erfaringer fra de nordiske landene, og særlig Danmark. Regjeringen har i all hovedsak fulgt opp anbefalingene fra arbeidsgruppen, blant annet anbefalingen om et nasjonalt tilbud om digital norskopplæring. Et slikt tilbud skal etter planen være på plass senest innen utgangen av første kvartal 2024. Dette vil gjøre det enklere å kombinere norskopplæring med arbeid.

De fordrevne fra Ukraina er en annen gruppe enn flykningene som vanligvis søker beskyttelse hos oss. Majoriteten av de fordrevne har videregående skole og har derfor rett til et kort program på inntil 6 måneder, med mulighet for forlengelse i ytterligere seks måneder. Kun 55 prosent av flykningene fra Ukraina har hittil fått programmet forlenget.

Regjeringen har høye forventninger til at ukrainere kommer raskt i arbeid. Vi stiller krav om at de fordrevne bidrar til dette, og er opptatt av at innsatsen som ytes er målrettet. Regjeringen har derfor hatt på høring forslag til endringer i integreringsforskriften om økt arbeidsretting av introduksjonsprogrammet. Forslagene innebærer å konkretisere og skjerpe minstekravet til arbeidsrettede elementer i programmet, å skjerpe kravene til forlengelse av programmet, å gå bort fra at deltageren selv kan velge deltidsprogram og å åpne for at kommunen kan avslå krav om program for personer som har jobb eller tilbud om jobb. Høringsfristen var 5. desember 2023 og regjeringen vil følge den opp raskt.

Jeg mener det er riktig å tilby de fordrevne fra Ukraina noe kvalifisering, slik at de har en praktisk mulighet til å komme raskt i jobb. En studie gjennomført av NIBR viser at Norge i en normalsituasjon har hatt bedre arbeidsmarkedsintegrering over tid enn Danmark og like god som Sverige. Jeg tror det er fordi vi har satset mer på integrering og kvalifisering. Sammenlignet med Danmark er fortsatt andelen av fordrevne fra Ukraina som er i arbeid i Norge, lav. Samtidig er det i Norge en større andel fordrevne som fortsatt har kort botid, og som deltar i introduksjonsprogrammet. I Danmark kom majoriteten av de fordrevne i første halvdel av 2022 og sysselsettingsnivået har stabilisert seg på rundt 50 prosent det siste halve året.

Introduksjonsprogrammet for fordrevne varer i en relativt kort periode og utbetaling av introduksjonsstønnen avhenger av at de faktisk deltar og ikke har ugyldig fravær. Det er også lagt opp til at arbeid kan være en del av programmet og til at opplæringen i norsk kan foregå på kvelder og i helger, både underveis i programmet og etter avsluttet program. Etter avsluttet introduksjonsprogram har til nå over åtte av ti fordrevne gått over i arbeid, utdanning eller videre kvalifiseringstiltak. Dette er gode resultater med tanke på at vi bosetter i alle landets kommuner, og at mange kommuner har måttet bygge opp tilbudet sitt på nytt. Med

endringene som foreslås i integreringsforskriften, vil flere deltakere få tettere kontakt med arbeidsgivere. Dette vil øke sannsynligheten for at flere går over i arbeid.

Regjeringen er opptatt av at innvandringen må være bærekraftig, og at byrdefordelingen mellom Norge og våre naboland må være i en rimelig balanse. Et høyt ankomstnivå over tid vil gi betydelig press i kommunene og i ankomst- og mottakssystemet. Regjeringen har derfor nylig iverksatt enkelte tiltak som i sum skal bidra til å jevne ut ankomstnivået med våre naboland. Et av tiltakene er å kutte ordningen med etterbetaling av barnetrygd når den midlertidige oppholdstillatelsen blir forlenget utover det første året. Det strammes også inn på anledningen til å reise frem og tilbake mellom Ukraina og Norge og det vil ikke lenger bli tilrettelagt for innkvartering i hoteller eller lignende. Det vil ikke lenger tilbys transport til Nasjonalt ankomstsenter i Råde for de som har reist til andre deler av landet. Regjeringen vil også informere aktivt om at det er krav om botid i Norge for å få tilgang til en rekke ytelser gjennom folketrygden.

Dersom ankomstene fortsetter å gå i retning av et nivå som ikke er bærekraftig over tid, vil regjeringen vurdere ytterligere tiltak.

Med hilsen

Tonje Brenna

